

درس تاریخ باغ سازی ایران

باغ سازی در جهان اسلام

الف: باغ سازی مسلمانان آندلس

دکتر لادن اعتضادی

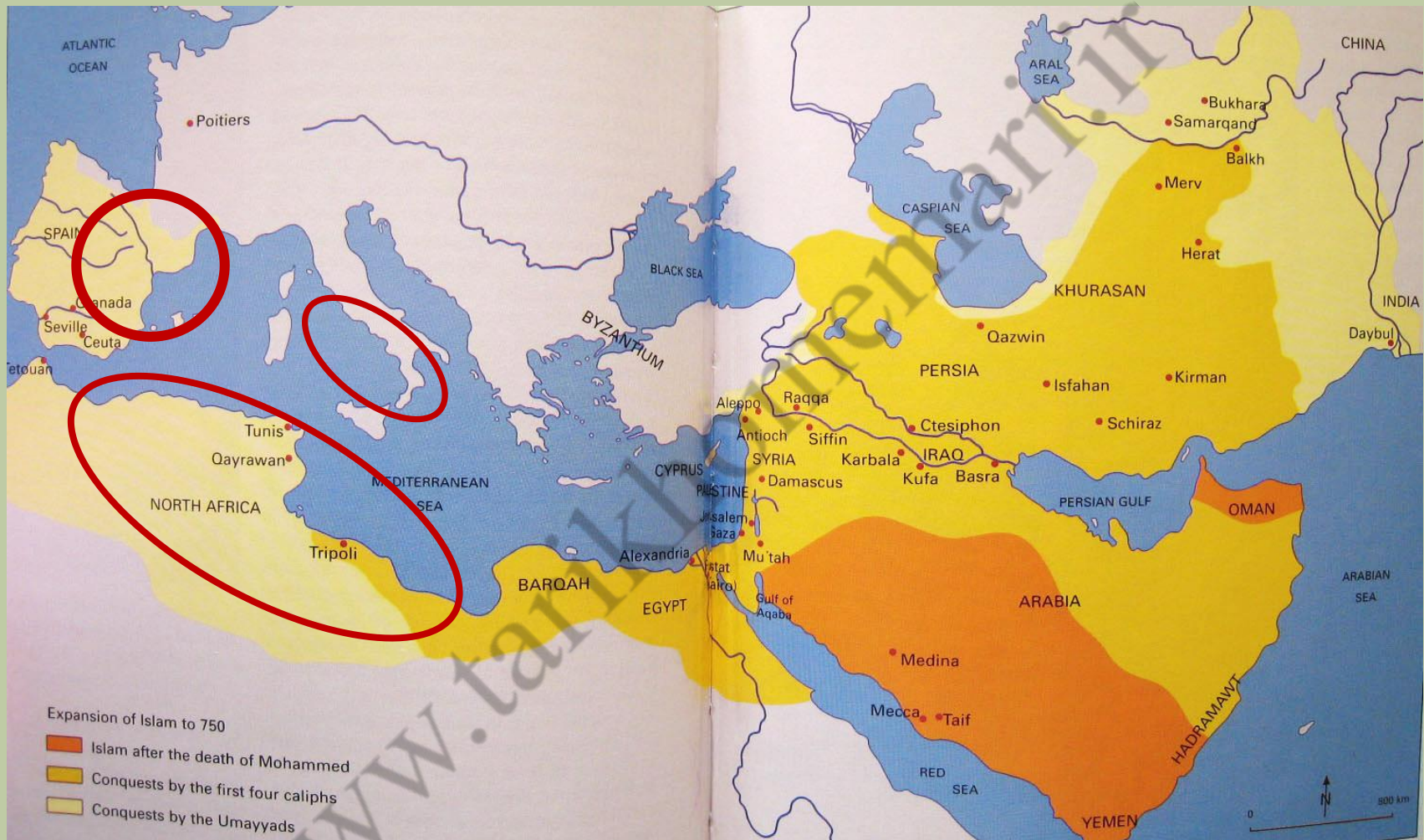
دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده معماری و شهرسازی

دوره مطالعات معماری ایران

بهار ۱۴۰۲

گسترش اسلام در جهان و محدوده سرزمین‌های خلافت اندلس

قرن‌های ۲ تا ۸ هجری خلافت امویان در اسپانیا و شمال آفریقا و جنوب ایتالیا

«عبدالرحمن اول» تمام امیرنشینان عرب منطقه را متحد کرد و با مخالفان جنگید و حکومت یکپارچه به سرکردگی خود و به نام خلافت امویان اندلس را بنیاد نهاد.

آغاز قرن ۸ تا نیمه قرن ۱۲ میلادی معادل قرون ۲ تا ۸ هجری

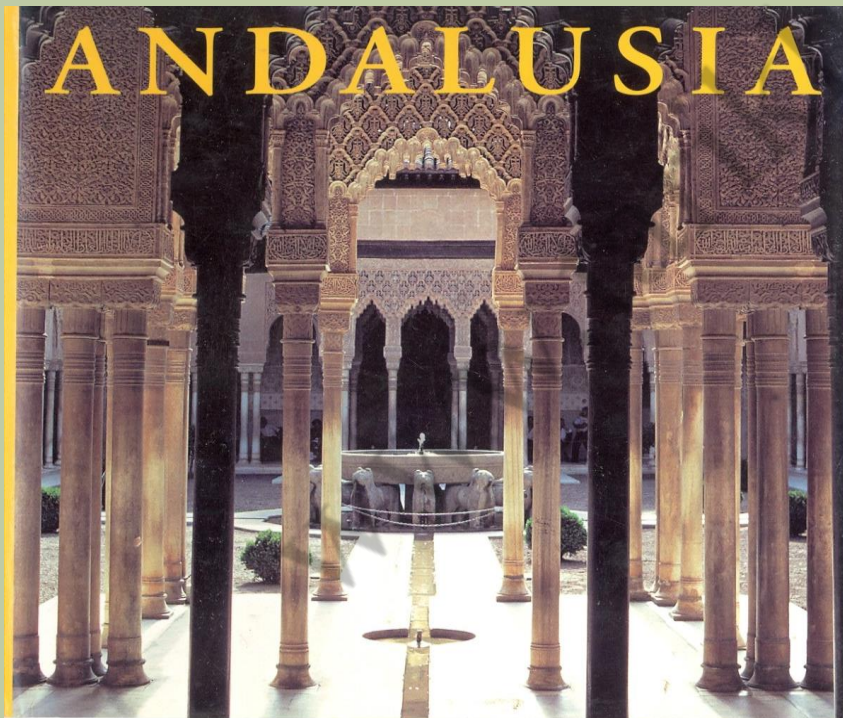
دوران خلافت امویان در اندلس است

فتح جبل الطارق سال ۹۲ هجری / فتح کامل اسپانیا در سال ۱۲۸ هجری و آغاز حکومت کامل امویان .

پایان حکومت یکپارچه امویان در اندلس ۴۲۲ هجری (۱۰۳۱ م.) و

دوره ملوک الطوائف مسلمان تا قرن ۱۶ میلادی /

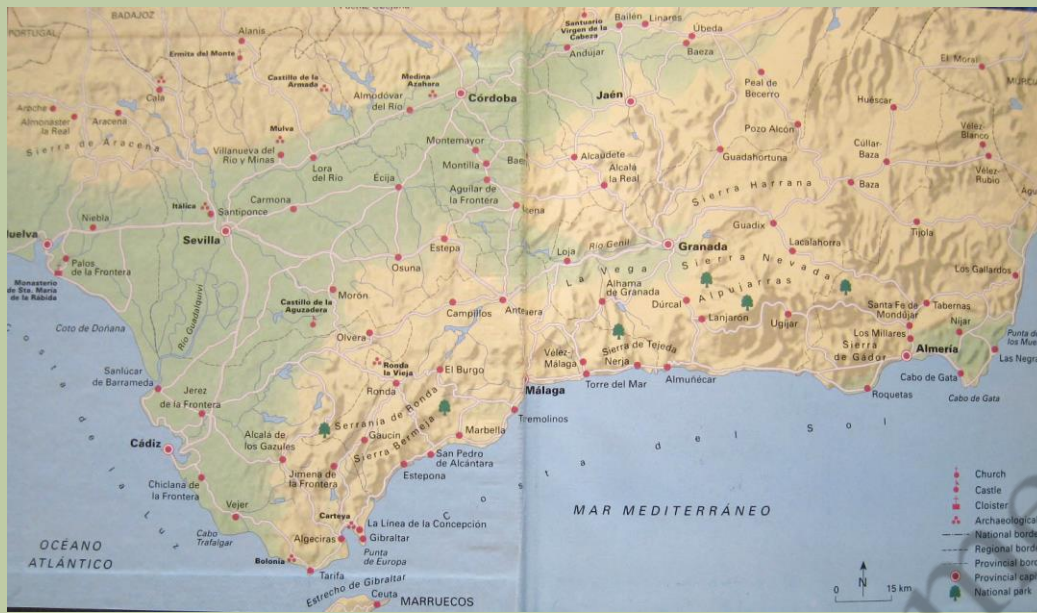
سقوط غرناطه در سال ۸۹۸ هجری یا ۱۴۹۲ میلادی.

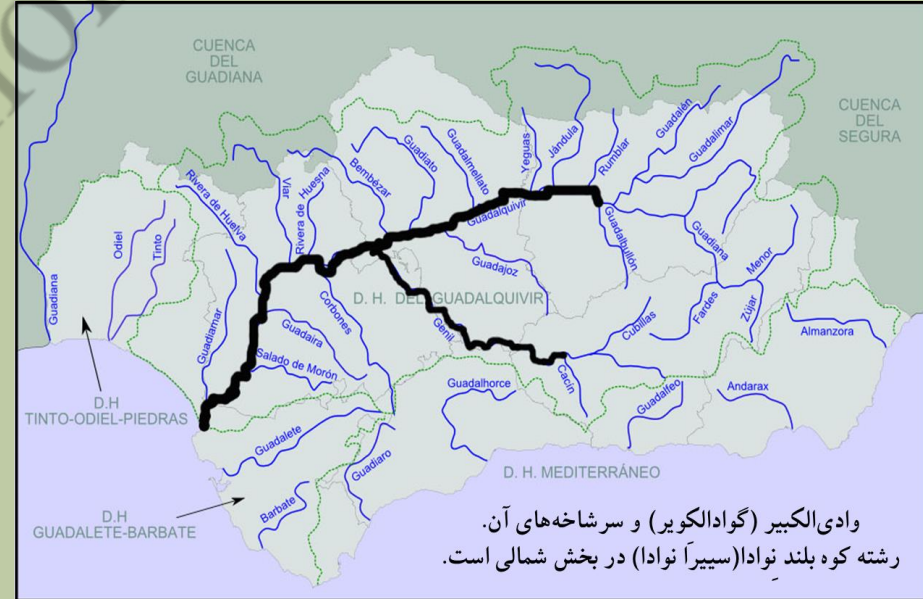
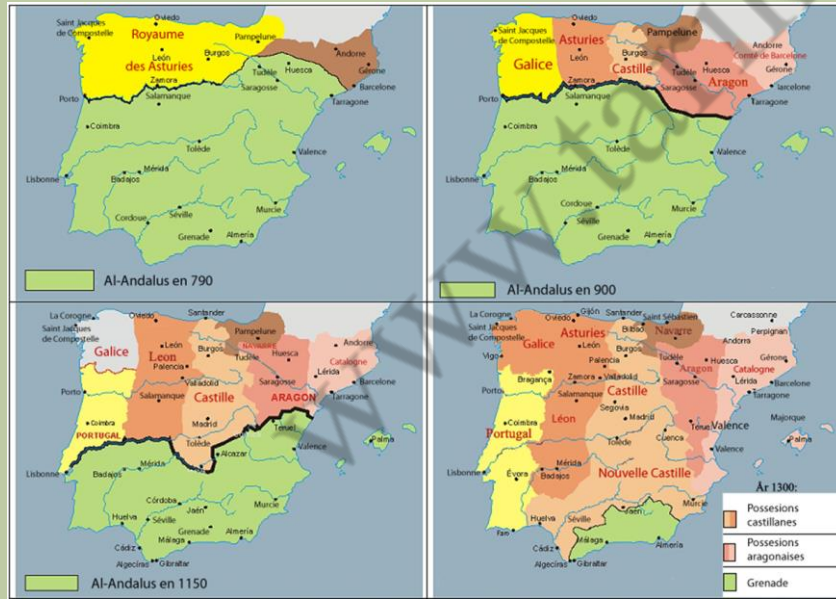
سقوط غرناطه
مقارن رنسانس
در اروپا و نیز
حکومت
تیموریان در
شرق ایران

دشت معتدل و سرسبز « وادی الکبیر » یا « رودخانه بزرگ »

پیشروی اقوام اروپایی از شمال و کوچک شدن اندلس از ۷۹۰ تا ۱۳۰۰ میلادی

وادی الکبیر (گوادالکویبر) و سرشاخه‌های آن.
رشته کوه بلند نوادا (سیبیرا نوادا) در بخش شمالی است.

منطقه پر آب وادی الکویبر و سواحل مدیترانه، بهترین زیستگاه‌های اندلس

دوران تمدن مسلمانان در اندلس
و
نقش ایرانیان در شکوفایی این
تمدن

www.torikhonemari.ir

« مسلمانان تمدنی درخشان، شهرهایی معمور، کشاورزی و صنایع منظم،
و معماری پرشکوه و باغ‌هاک زیبا در اندلس بوجود آوردند »

(مرجع: آل‌علی / مسلمانان در اسپانیا)

* حضور ایرانیان در دربار خلفا نقش مهمی در انتقال فرهنگی داشت

وبه وسیله تمدن اسلامی، قسمت مهمی از میراث فرهنگ ایران و یونان از طریق اسپانیا به اروپای غربی انتقال یافت. (بطور مثال دانش و فلسفه ابن سینا و ارسطو)

* حضور ایرانیان در دربار امویان اندلس و نیز سفرهایی که از خراسان تا اندلس صورت می‌گرفته از دلایل نفوذ فرهنگ ایرانی و تأثیر آن در پیدایش تمدن اندلس دوره اسلامی است.

دلایل برای اثبات نقش ایرانیان
در
شکوفایی تمدن اسلامی اندلس
متنوع هستند

اما نقش ایرانیان
در باغ‌سازی مسلمانان اندلس
را مستقیماً و از عین آثار نمی‌توان دریافت
در این مبحث به دنبال رد پای باغ‌سازی ایرانی در اندلس
هستیم

مسلمانان در اندلس

فنون متنوع آبیاری را در کشاورزی
و باغ سازی به کار گرفتند.

نمونه امروزی چرخاب در اسپانیا

برای آبیاری زمین های بلند و نیز گرداندن آسیاب

The Story of Bayad and Riyad, 13th century. Arabic manuscript

طبق اسناد کتبی و تصویری، از چرخاب برای
بالاکشیدن آب رودخانه

و

از قنات برای استخراج آب های زیرزمینی
استفاده می کردند. (آل عبا)

* حفر قنات نمونه نفوذ فنون و دستاوردهای تمدنی
ایران پیش از اسلام در دوره اسلامی در اندلس است.

شعر، موسیقی، معماری و باغ سازگی
و سایر مظاهر تمدن اسلامی در
اندلس به شکوفایی می‌رسد.

رواج سازها و موسیقی ایرانی در اندلس
 تأثیر فرهنگ ایرانی که توسط مشاهیری چون
 "زریاب" و دیگران در اسپانیای اسلامی اشاعه یافت،
 نباید نادیده گرفت.

* عبدالرحمن در شمال شرقی قرطبه قصر عظیمی ساخت و
آن را با باغ‌ها و جویبارها، حوض‌ها و فواره‌ها تزیین کرد.
 او از شام و آفریقه به وارد کردن گل و درخت و نباتات
 اقدام کرد. (آل‌علی، همان)

* **باغ‌سازی مسلمانان عرب و آفریقایی در اسپانیا در قرون اولیه**
اسلامی، به احتمال قوی متأثر از فرهنگ باغ‌سازی ایرانی بوده است.

رد پای مبهم ساختار باغ ایرانی در یک باغ
 اندلس با درختانی چون سرو و نارنج

خیابان عنصر ساختاری باغ ایرانی

خیابان: محور آب جاری و ردیف درختان و سرو ایرانی کما بیش در باغ‌های اندلس دیده می‌شود.

بالا: نمونه‌ای از خیابان باغ ایرانی و سروهای دوسوی آن

پایین: نمونه‌هایی از خیابان در باغ‌های اندلس و درختان سرو ایرانی در دوسوی خیابان

حضور درختانی چون سرو و انار و مرکبات که به این منطقه وارد شده، نشان از نفوذ دانش باغ‌سازی ایرانی به این سرزمین دارد.

باغ‌های اندلس

MOORISH (ISLAMIC SPANISH)
GARDENS

**Cordoba, Sevilla, Granada
Malaga, Zaragoza**

قرطبه، اشبیلیه، غرناطه، مالقه

www.ainkhomemari.ir

مراکز شهری و باغ سازی در آن ها

Cordoba

قُرطبه

۱- مسجد جامع قرطبه و باغ یا نارنجستان صحن آن

La Mezquita

Patio de los Naranjos

یا

«صحن نارنجستان»، بادرخت‌های پرتقال و نارنج خود نوعی باغ است برای مسجد.

آب و وضوخانهٔ این مسجد از کوهستان‌های اطراف با قنات و لوله‌های سفالی به مسجد می‌رسید و شب و روز از فواره‌های حوض مسجد ریزش می‌کرد. (همان مرجع)

Patio de los Naranjos / La Mezquita

گزارشے جدید از سال ۲۰۰۲ در باره باغ نخلستان و نارنجستان مسجد قرطبه که در قرن ۱۱ موجود بوده است.

- Until the 11th century, the courtyard was unpaved earth with **citrus and palm trees** irrigated – at first by rainwater cisterns, and later by aqueduct. Excavation indicates the trees were planted in a pattern, with surface irrigation channels.
- The stone channels visible today are not original.*

در متون عربی و رودی‌ها نام قدیم خود را دارند اما امروزه چون این مسجد به کاتدرال تبدیل شده تمام نام‌ها منسوب به قدیسان و موضوعات مسیحی شده‌است.

باب النخيل
Puerta de las Palmas
صحن نارنجستان
Patio de los Naranjos

*Ruggles, D. Fairchild (2008). *Islamic Gardens and Landscapes*. University of Pennsylvania Press. p. 152. ISBN 978-0-8122-4025-2.

درختان سرو قیچمه خورده شاید از افزوده های بعدی در این صحن هستند

کف سازی سنگی و مجاری آبیاری، جدید هستند و صحن در آغاز کف سازی نداشته اما نظام آبیاری به این روش، قدیمی است و در حیات های الکازار سویل هم سابقه دارد.

پایین چپ: ورودی اصلی مسجد روی محور تقارن بنا و رو به قبله که در آغاز ساخت مسجد، نقطه شروع محور تقارن باغ صحن و بنای شبستان بوده است.
محوری یاد آور خیابان باغ ایرانی.

مراکز شهری و باغ سازی در آن ها

Cordoba

قُرطبه

الکازار (القصر) یا ارگ قرطبه و باغ هایش

عبدالرحمن ارگ قرطبه (القصر) را ساخت

و اطراف آن را با باغها و جویبارها و حوضها و فوارهها

تزیین کرد و از شام و افریقه به وارد کردن گل و درخت و نباتات اقدام کرد. (همان مرجع)

چشم انداز متفاوت امروزه

علی رغم عرصه
وسیع میانی،

کلیت فضای باغ
ایرانی-اسلامی تا

حدی با انبوهی
درختان در تصویر

بالا محسوس

است.

منظر پردازی در تصاویر نشان دهنده غلبه سبک باروک بر زیرساخت اندلسی است. بخصوص عرصه وسیع محور با درختان سرو توپیاری شده و استخراب، جلوه‌ای از سبک باغ باروک را دارند.

درختان مرکبات و سرو یاد آور باغهای دوره اسلامی است.

اما اکنون این درختان انبوه، عمدتاً به سبک غربی «توپیاری» شده‌اند.

باغ بزرگ القصر قرطبه و شکل امروزه

تحول
باغ اسلامی به
باغ باروک:
صورتی التقاطی

این باغ بر روی شیب تپه محل قرارگیری القصر
قرطبه و در نتیجه به صورت پلکانی است.

یک حیاط - باغ در ارگ قرطبه
وجود حیاط مرکزی یا «میان سرا» میراث تمدن رومی
و نیز فرهنگ اسلامی در اندلس است

طرح حوضچه‌های مدور و کم عمق ورودی آب به
حوض اصلی، طرحی کاملاً اندلسی است.

حوض و نمایش آب آینه گون
و ساکن
در یک حیاط - باغ در اندلس

گرچه طراحی و فضای حیاط
متفاوت با نوع حیاط‌های ایرانی
اما تداعی کننده یک نارنجستان
ایرانی است.

عبدالرحمن اول، **باغ‌های عمومی** متعددی ساخت و نهرهای بسیاری را در شهر کشید. با تأسیس محله «مُنیه الرصاف» قصر «مُنیف» را در آن ساخت.

رصاف یا رصافه در قرطبه، محله‌ای شامل باغ‌های اشراف شهر بود و قصر مُنیف هم در باغی

در آن ناحیه بوده است. (همان)

مُنیف: پاک و عالی و والا مرتبه

مُنیه: آرزو

رصافه: مرغزاری که در سواد شهر باشد

عبدالرحمن دوم، در دو طرف رود «وادی الکبیر»*، **معبری با باغهایی*** احداث کرد که زیباترین گردشگاه‌های قرطبه شد.

متأسفانه از این محله - باغ و از باغ‌های عمومی که

ذکرشان رفت اثری و نقشه‌ای در دست نیست

*Guadalquivir = وادی الکبیر

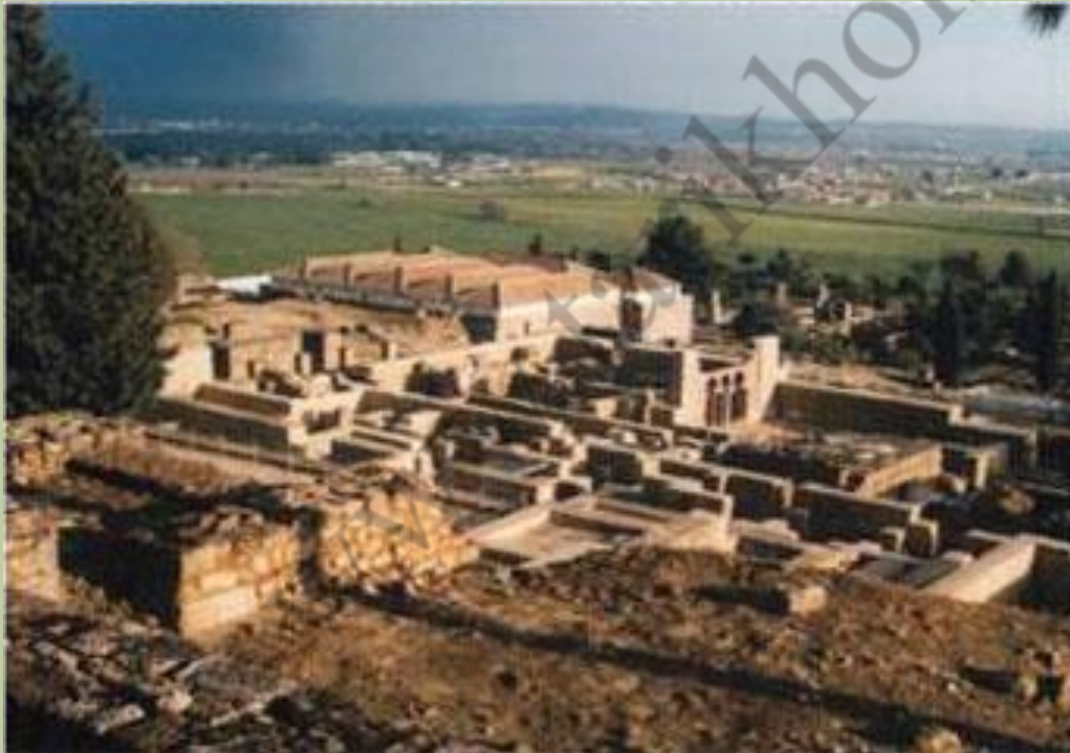
*این طرح انسان را به یاد محور گردشگاهی چهار باغ اصفهان در هفتصدسال بعد می‌اندازد.

باغ های اندلس

Palatine City of Madina az-Zahara

مدینه الزهرا حومه قرطبه: شهری با باغ های فراوان و جمعیت پانصد هزار نفری که با توجه به نیازهای اندلس متحد و بزرگ و نیز مقام خلافت او تأسیس شد. **زیرا قرطبه بزرگتر از بغداد شده بود.**

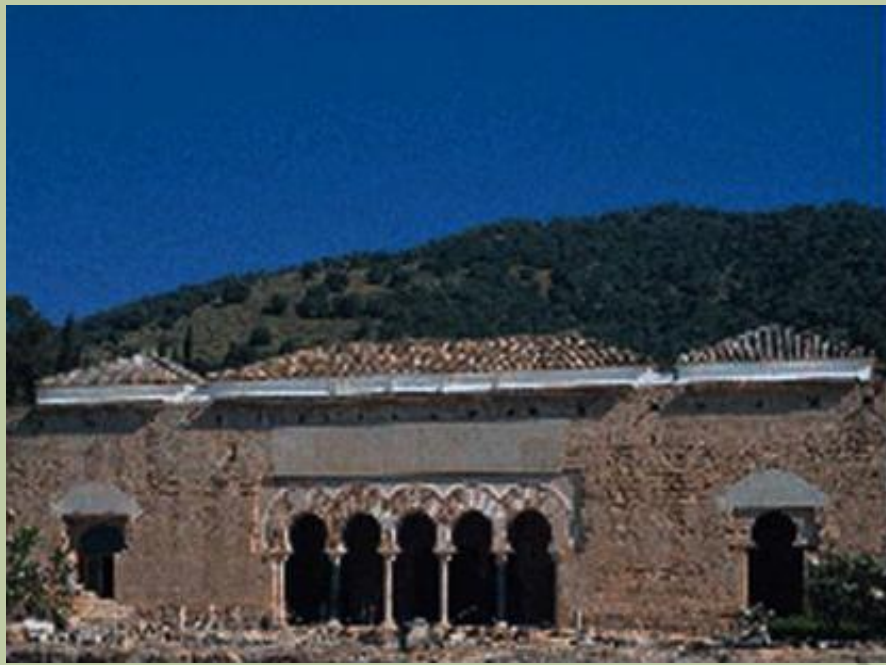
مدینه الزهرا - پایتخت خلیفه الناصر، بیرون از قرطبه به مثابه یک "شار-باغ" (قرن چهارم هجری)

این شهر خارج از قرطبه به نام زهرا یکی از همسران الناصر است. برخی گفته اند بواسطه باغ ها و گل و گیاهان فراوان به این نام خوانده شده است.

مدینه الزهرا در دامنه کوه عروس در شمال غربی قرطبه با فاصله حدود ۱۰ کیلومتر از آن در روز اول محرم ۳۲۵ هـ.ق. بنا شد.

مدینه الزهرا

مهمترین « قصر – باغ‌های » مسلمانان اسپانیا را مسیحیان به کلی از میان برده یا تغییر شکل داده‌اند. یک نمونه که از قدیمی ترین و معروف ترین شهرهای درباری مجلل Palatial City به شمار می‌رود، مدینه الزهرا است که اکنون از آن به جز ویرانه‌هایی برجای نمانده است.

کاخ و تالار بارعام که بیرون از محوطهٔ چهاگوش باغ است

تالار تشریفات (بارعام) کاخ، به صورت تالاری ستون‌دار با پنج گشودگی، رو به باغ و استخرمقابلش است.

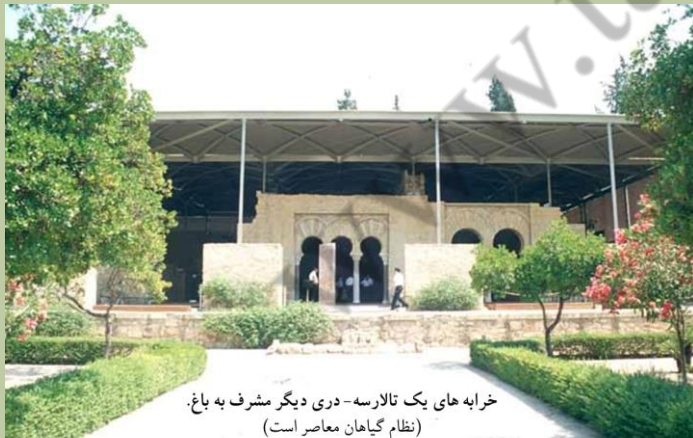
تالار بارعام و استخر مقابل آن پس از بازسازی

استخر پیش از بازسازی و چهار جرز از خرابه‌های ساختمان مقابل که مشرف بر استخر بوده‌است.

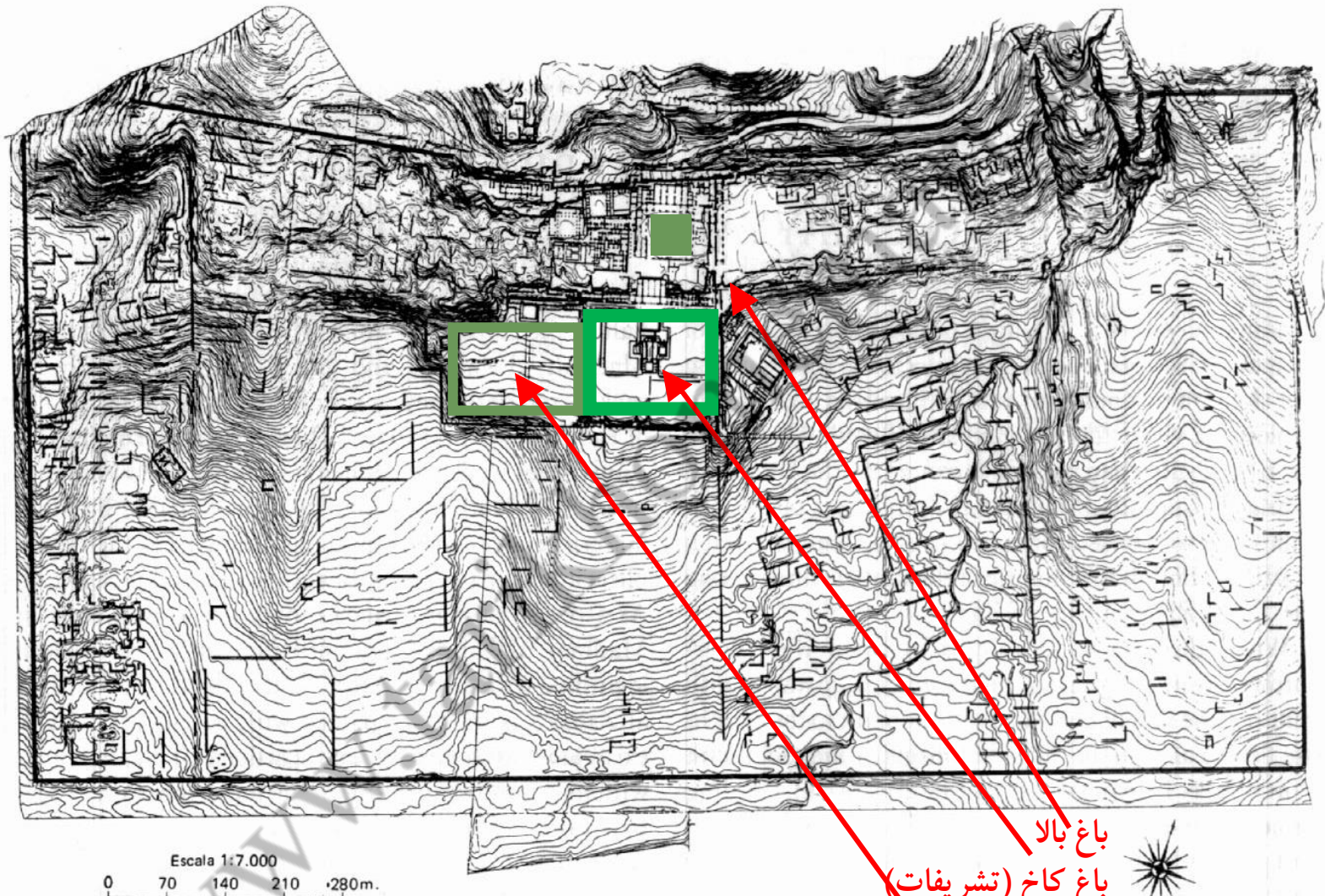
باغ بالا و آثار عمارت مشرف به آن

خرابه‌های یک تالار سه-دری دیگر مشرف به باغ.
(نظام گیاهان معاصر است)

نقشه باستانشناسی مدینه الزهرا

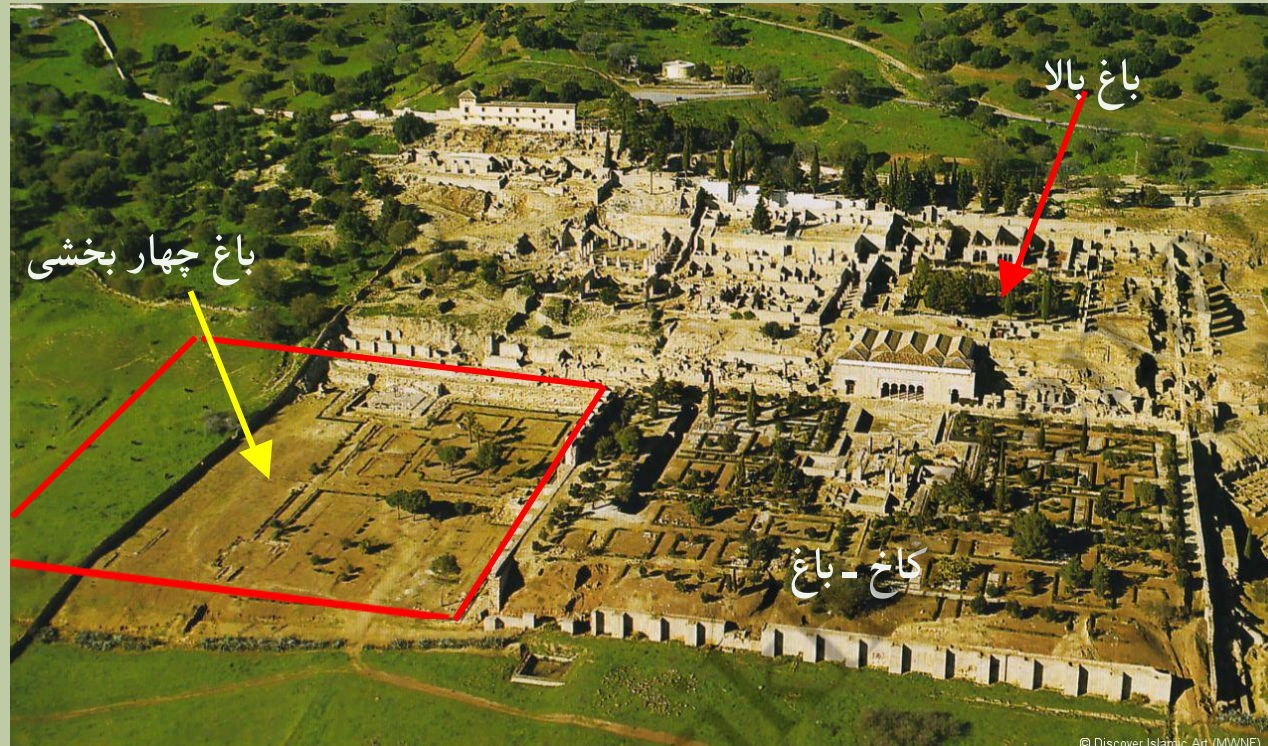

1. Plan of Madinat al-Zahra'. (After Lopez Cuervo, *Medina az-Zahra'*: Ingeniería y Formas.)

در این شهر: کاخ‌ها، باغ‌ها، قرارگاه نظامیان،
مسجد، بازار و مساکن احداث شده بودند و شهر با قنات آبرسانی می‌شده است.

محدوده بزرگ ارگ و نیز مکان محصور باغ کاخ (باغ اصلی) در ارگ

برقراری سنت کاخ - باغ
سازی در اندلس بی شک
دنباله سنتی ایرانی بوده
است.

اما امروزه صورت اصیل
این باغها عمدتاً از بین رفته
و در بازیابی آن صورت، رد
پای ویژگیهای باغ ایرانی
بعلاوه خصوصیات بومی
مشاهده می شود.

ارگ شهر با حصارش و کاخ - باغ تشریفاتی سمت راست و
باغ چهار بخشی سمت چپ و باغ بالا در میان ساختمانهایش
مانند یک حیاط بزرگ دیده می شود.
بناها عمدتاً تخریب شده اند.
در پایین تصویر، کاخ - باغ عظیم و محصور و تالار بارعام (سرخ) با
پنج گشودگی به باغ دیده می شود.

کاخ - باغ اصلی با حصار اختصاصی اش

در بالای باغ، ساختمان تالار بارعام که مرمت شده مشهود است

برج و باروی کاخ - باغ

کاخ - باغ و باغ بالا و باغ‌های کوچکتر یا حیاط - باغ‌ها

بخشی از
باغ
چهاربخشی
که مدفون
شده

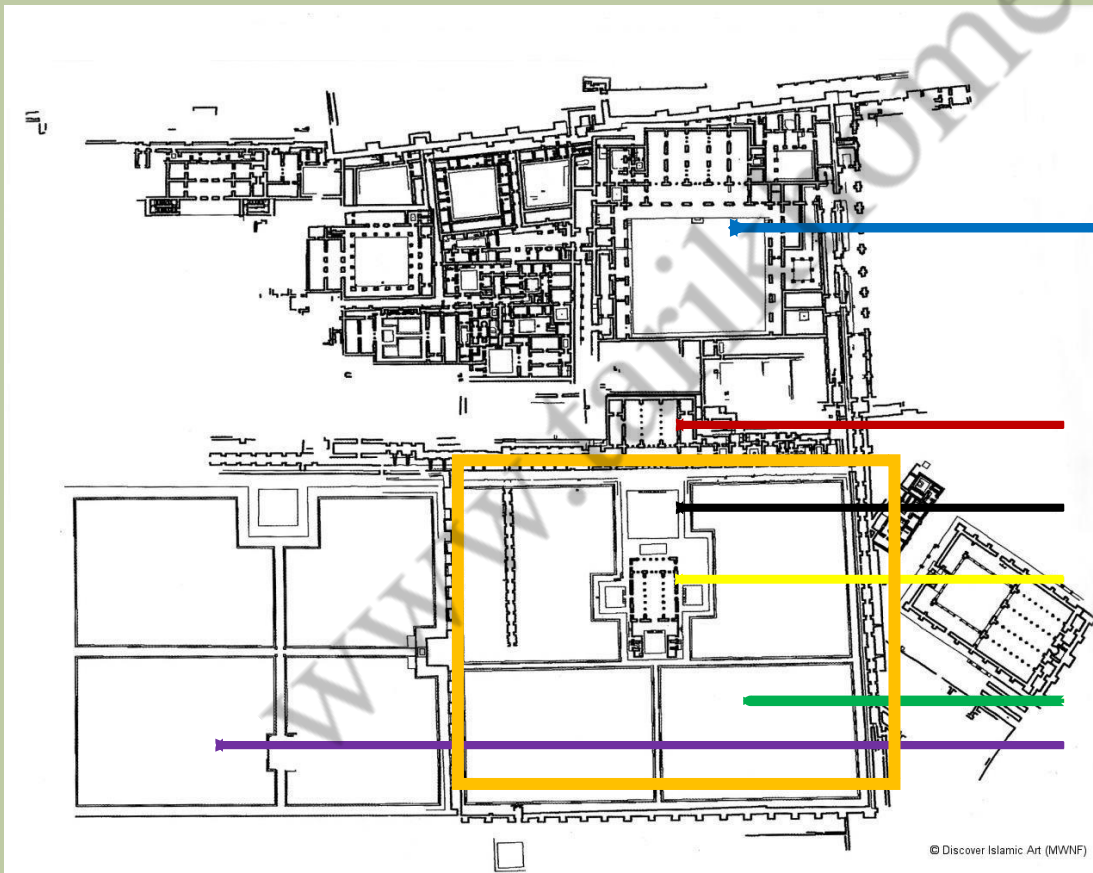
نقشهء محدودهء محصور، کاخ - باغ اصلے شہر

ماکت و نقشه محدوده کاخ - باغ یا ارگ مدینه الزهرا

حضور باغ‌هایی با شکل چهاربخشی در اندلس
این گمان را در خارجیان ایجاد کرده که الگوی
باغ ایرانی شکل چهاربخشی بوده است.

فلش سرخ، تالار بارعام
فلش مشکی، استخر
فلش زرد، ساختمان مخروطی
مقابل تالار که ایوانی ستوندار
مشرف بر استخر داشته است.
فلش ، باغ اصلی
فلش آبی، باغ بالا
فلش بنفش، باغ چهاربخشی.

باغ‌های اندلس

Malaga

مالقه:

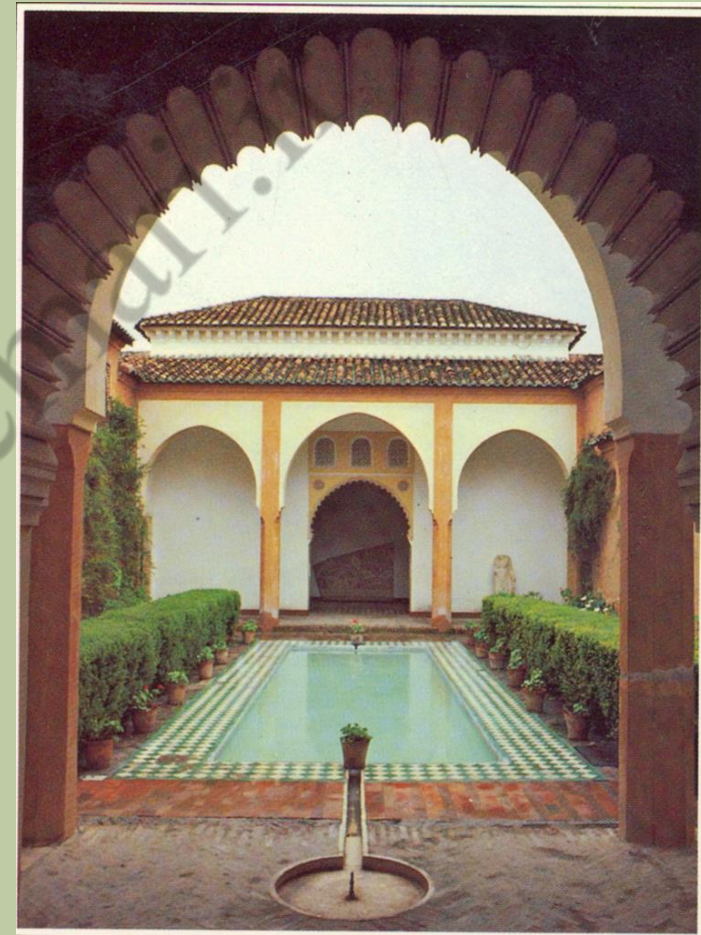
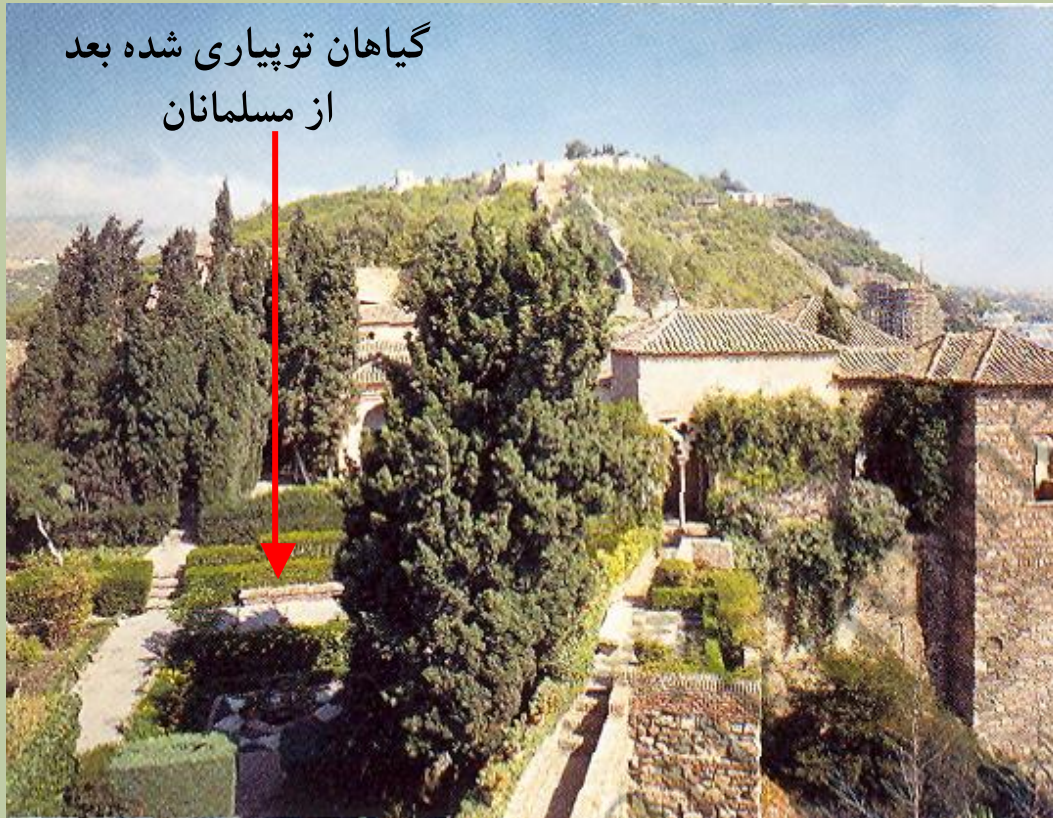
باغ‌های القصر مالقه و باغ‌های پیرامونی آن

The Province of Málaga

باغی در قصبهء مالقه

حیاط یک خانه در مالقه

گیاهان توپاری شده بعد
از مسلمانان

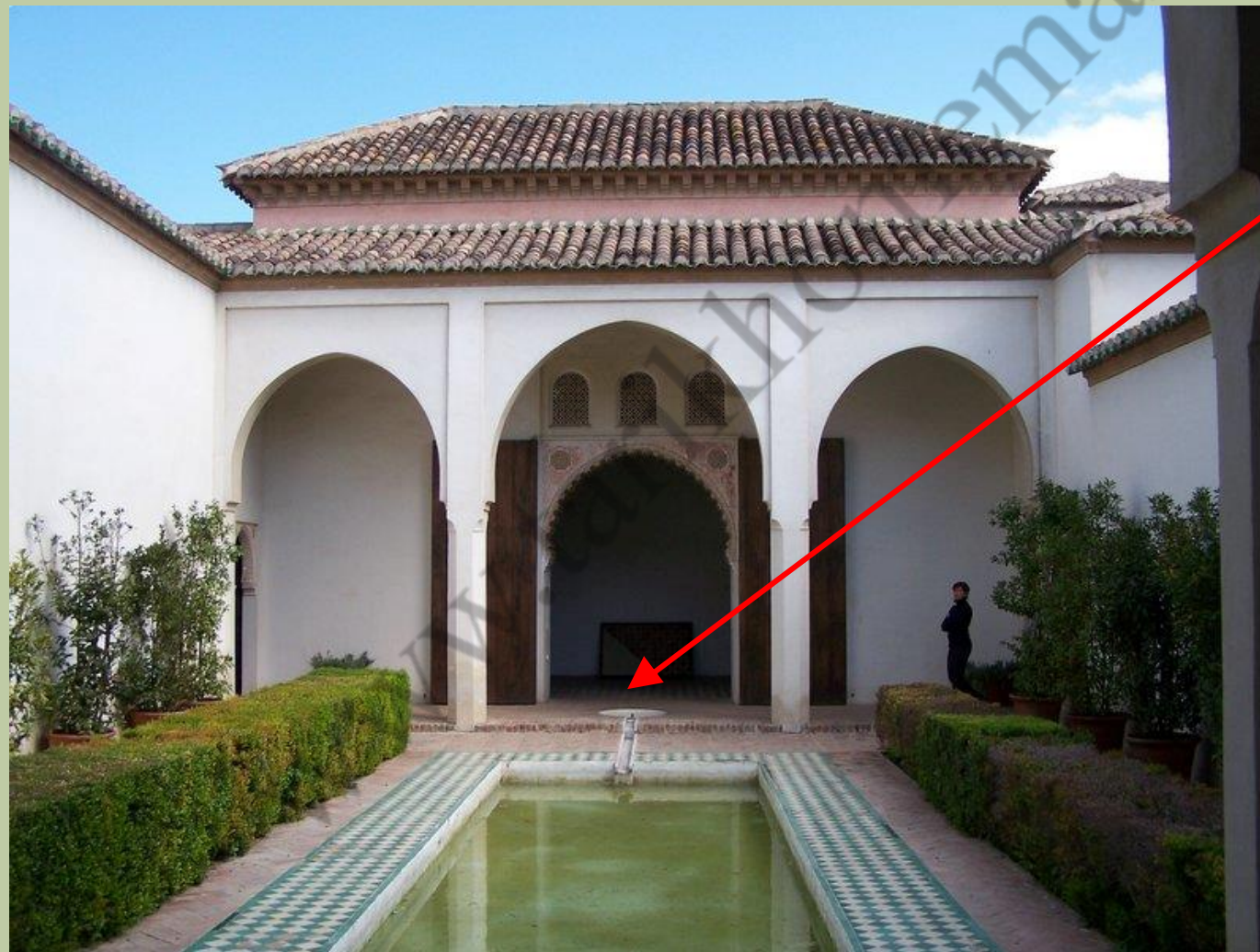
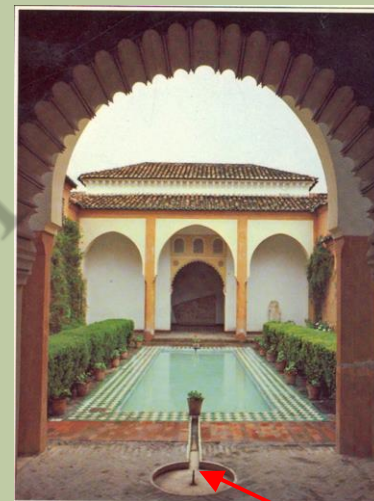

منظر
پردازی
یک حیاط
در دورهء بعد
از مسلمانان
در مالقه

حیاط با دو بخش مشرف به منظر
دورهء اسلامی
بستر ساکن آب آینه گون و ایوانهای
مشرف به منظر در خانه ای در القصبهء مالقه
Alcazaba

حیاط ، ایوان و شاه نشین پشت آن در مالقه

طرح پوشش گیاهی امروزی است

حوضچهٔ مدور
با فواره و جوی
باریک به طرف
حوض اصلی،
طرحی ویژهٔ باغهای
اندلس دارد و در زیر
سقف ایوان یا
(نظرگاه)، محل
مناسبی برای نشستن
و نظاره ایجاد
می کند.

القصر مالقه

و

باغ داخل دژ و باغ‌های روی
شیب در بیرون دژ.

گوشه‌ای از باغی در بلندا و درون
حصار القصر مالقه

تحول طراحی منظر و باغ سازی به سبک باروک و رنسانسی در قصبه مالقه

نقش ایرانیان در فرهنگ و هنر اندلس

اطلاعات تاریخی زیادی مبنی بر این که خلفا و حکمرانان مسلمان اندلس (نام کل سرزمین اسپانیا و بخشی از شمال آفریقا و جنوب ایتالیا در دوران اسلامی است) در کنار عمران و آبادی این سرزمین، عامل انتقال مظاهر فرهنگ اسلامی از شعر و موسیقی تا معماری و باغ‌سازی و... به غرب جهان اسلام و حتی اروپا بوده‌اند، موجود است.

با اندکی تفحص درمی یابیم که نقش ایرانیان در این ارتقای فرهنگی حائز اهمیت بوده است.

غالباً حاجبان دربار این خلفا که حکم وزیر اعظم را داشته‌اند ایرانی بوده‌اند

و مانند برامکه در دربار خلفای عباسی نقش تعیین کننده‌ای داشته‌اند.

علاوه بر موسیقی و انواع ساز ایرانی که توسط "زریاب" به اسپانیا منتقل شد و امروزه پایهٔ موسیقی ملی اسپانیا شمرده می‌شود، بسیاری از مظاهر فرهنگی دربار ساسانی از جمله آداب تشریفات سیاسی و پذیرایی‌ها تا طرز لباس پوشیدن و آشپزی ایرانی توسط بزرگانی چون زریاب و حاجبان و درباریان ایرانی خلفا به این سرزمین منتقل شدند.

از فنون مختلف از جمله استخراج آب با حفر قنات گرفته تا علوم
مدرسی چون فلسفه یونانی، همه از شرق و توسط مسلمانان به غرب اروپای قرون وسطا که آثار تمدنی روم را بیش از سه قرن بود که به بوتهٔ فراموشی سپرده بوند، منتقل شد.

بسیاری از عاملان این انتقال فرهنگی ایرانی بودند که بعضاً حتی
از خراسان به اندلس رفت و آمد داشتند.

پدیده باغ‌سازی نیز به ظن قوی و بنا بر دلایلی که برشمردیم از ایران دوره

اسلامی به اسپانیا منتقل شده است.

محققان تاریخ باغ‌سازی، باغ‌های اسپانیا در قرون وسطا را در رده

هنر باغ‌سازی جهان اسلام دانسته‌اند.

امروزه که باغ‌سازی ایرانی با ویژگی‌ها و هویت کامل خود شناخته شده و به ثبت جهانی رسیده است، می‌توان این فرضیه را مطرح کرد که باغ‌های

دوره اسلامی اسپانیا - که غربیان به عمد آن دوره را به نام **Moorish Spain**

می‌نامند - ریشه در هنر باغ‌سازی ایرانی داشته‌اند.

زیرا کلاً باغ‌سازی در جهان اسلام ریشه در باغ‌سازی ایرانی داشته‌است.

باغ‌های آندلس

Sevilla

اشبلیه: (سویل یا سویا)

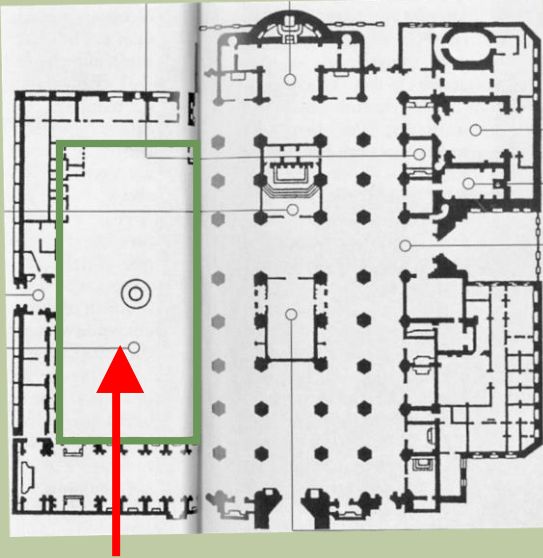
۱- مسجد Cathedral

۲- القصر Alcazar

کاتدرال سویل

مسجد جامع اشبلیه در دوره الموحدون در سال ۱۱۷۲ میلادی ساخته و در دوره مسیحیت کاتدرال شد.

صحن یا نارنجستان

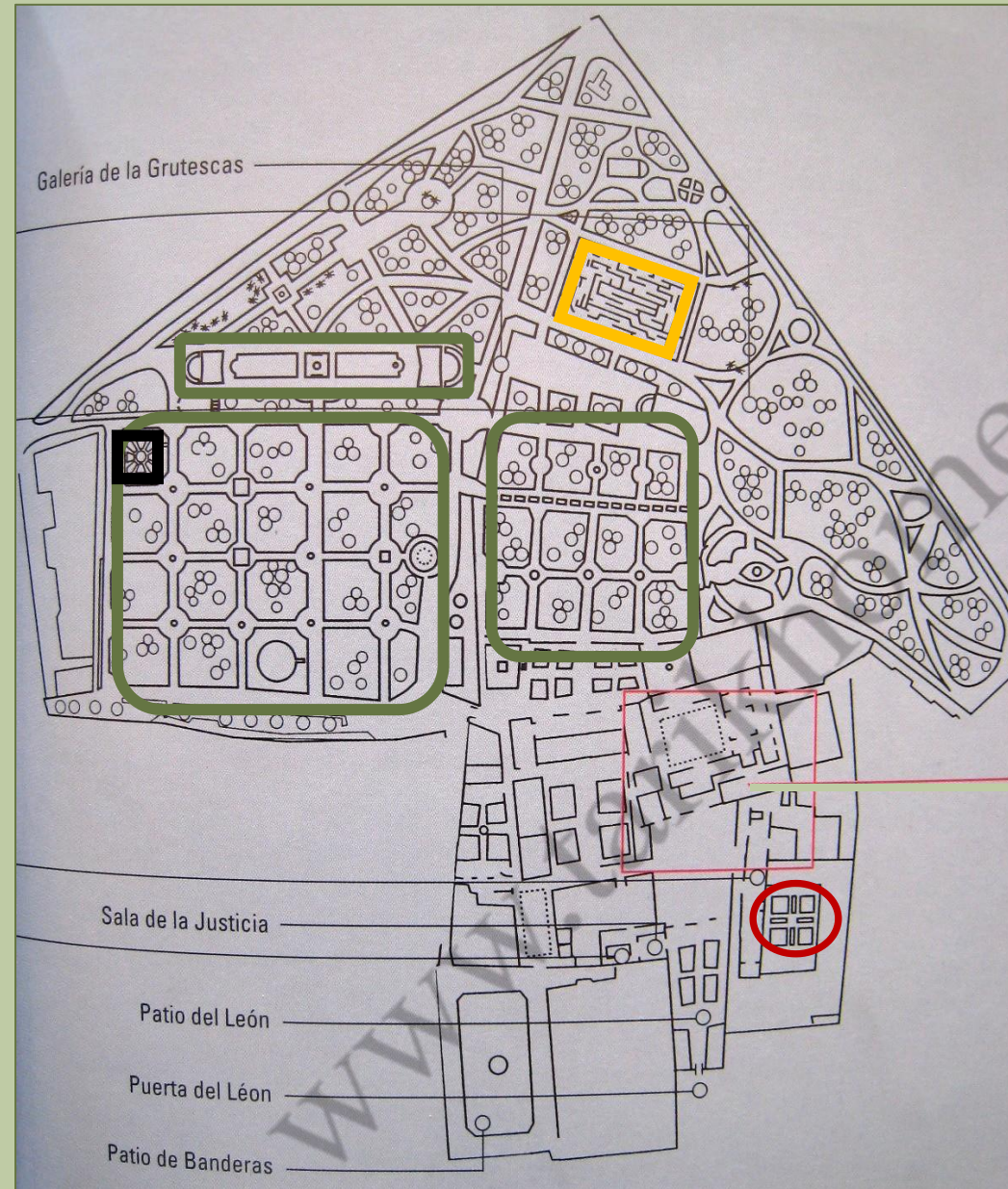
پلان مزکیتا (مزگت = مسجد) یا
مسجد جامع اشبلیه در صورت
کنونی که شبستان مسجد به
سرسراهای کاتدرال تبدیل شده
است.

مسجد سویل (اشبلیه) تبدیل به کاتدرالی عظیم تر از نمونه قرطبه شد و اکنون برخلاف مسجد یا «مزکیتای قرطبه» به نام «کاتدرال سویل» شناخته می شود و همانند آن دارای صحنی مشجر است.

۲- القصر (الکازار)

نقشه باغ‌های القصر اشبلیه (سویل)

محوطه‌هایی چهار بخشی که بازمانده
باغ‌های دوران اسلامی است.
(با سبز آنکادره، شده‌اند.)

محدوده زرد محوطه لایبرنت و
طرح‌های منحنی اطراف آن برگرفته
از طرح باغ‌های انگلیسی و متأخر
است.

چهار گوش مشکی پاریون یا کوشکی متعلق
به دوره مسیحیان است.
داخل دایره سرخ یک گودال باغچه
چهار بخشی است.

باغ آکازار سویل و «پایون» [کوشک] کارلوس

(در جوانب کوشک باغچه‌های چهاربخشی با گلکاری به سبک پارترباگیاها ن قیچی خورده است.)

elling of Seville's prodigious wealth in Pabellón de Carlos V

کوشک یا پایون کارلوس پنجم

سردر ورودی «کاخ-باغ» سویل

با رواقی طویل در دو سو، و در ارتفاع بالا، همگی مشرف به باغ «الکازار سویل» در سمت راست تصویر دیده می‌شود. محور اصلی باغ در امتداد محور سردر ورودی رو به بنای کوشکی در مقابل سردر است.

کرت‌ها تبدیل به باغچه‌های پارترباگیاها به سبک رنسانس - باروک شده‌اند.

نخل‌ها و مرکبات همچنان در باغ موجود هستند.

شرح منظر باغ تقاطع

محور حرکتی باغ که تناسبات طولی و عرضی و ردیف درختانش (در اینجا نخلها) با محور باغ ایرانی-اسلامی همخوانی دارد، یک سوی آن سردر ورودی (عکس راست) و سوی دیگرش سردر بنای کاخ (عکس چپ) است، گیاهان قیچی خورده حاشیه خیابان، تأثیر رنسانس و باروک است.

چپ: در پس زمینه، باغ دیگری در پشت این باغ معلوم است. (صورتی از باغ اندر باغ)

نقشه و عکس‌های بخشی که در اسلاید پیش با رنگ سرخ مشخص شده بود، از مجموعه باغ‌ها که علی رغم تغییرات زیاد، ردیف سروهای انتهایی و ردیف نخل‌ها و چشم انداز محدود و باریک عرضی و حضور محوری آب، هنوز یاد آور فضای خاص باغ‌های ایرانی - اسلامی است.

پایین: اشراف بنا از طریق ایوان به باغ و استخر انبوهی درختان بلند و نزدیک به بنا از مختصات باغ ایرانی - اسلامی است، باغ‌های اروپایی صورت پارک دارند و از بوته‌ها و چمن در نزدیک بنا استفاده می کنند.

باغ شاعران در الکازار سویل

خاطر راهک مبهم از
محور و فضاک باغ
ایرانی در زیر:
تغییرات رنسانسی
مشهودند.

تصویر بالا: محور باغ، انبوهی درختان و
انتظام گیاهی بر اساس ردیف درختچه‌های
نارنج

و

در پس زمینه تصویر، درختان بلند سرو،
فضا و روحیه باغ ایرانی را یادآوری
می‌کند.

گودال باغچه در القصر سوپیل

(نظام چهار بخشی در باغ‌های اندلس که مایه اشتباه خارجیان در تعمیم این نظام برای طرح باغ ایرانی شده است.)

چهار گودال باغچه، محل کاشت مرکبات و دایره وسط و چهار محور صلیبی، حوض‌های آب هستند که کمی پایین‌تر از لبه، همه به هم وصل‌اند و از زیر توسط راه‌آب به باغچه‌ها راه دارند در بالا در طرفین حوض‌ها، معابر قدم زدن وجود دارد. (جداره گودال باغچه‌ها مزین با طاقنماها است.)

حوض‌ها در نظام چلیپایی و چهار
گودال باغچه در معماری حیاط‌های
اندلس

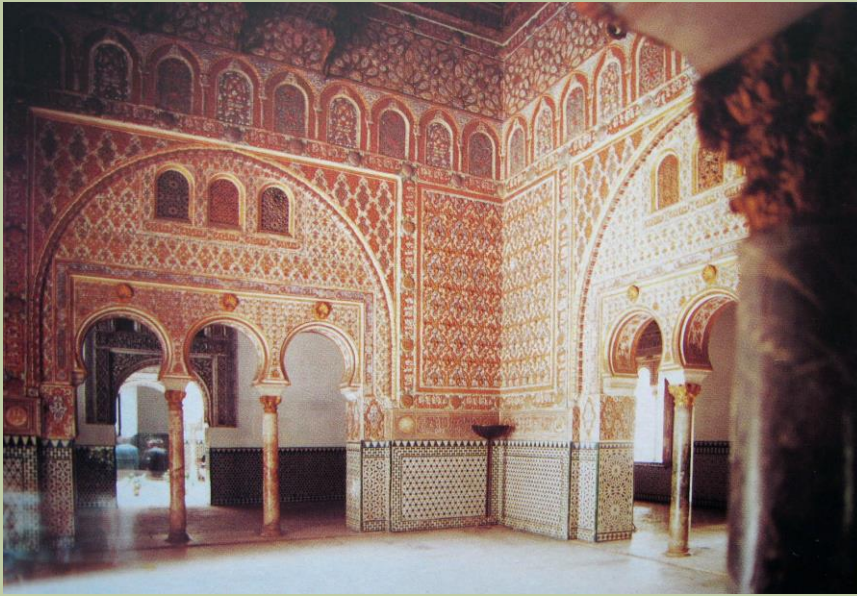

معماری کاخ‌هاک اندلس

Salon de Embajadores «تالار سفرا» در سویل رو به باغ

تزئینات با کاشی یا سنگ‌های رنگین و مقرنس بی نظیر
سقف آن، متأثر از هنر بیزانس و هنر اسلامی سرزمین‌های
شرقی است.

نمونه قوس‌های این طاق‌های سه دهانه را در خرابه‌های
مدینه‌الزهرا دیدیم، ترکیبی از نیم‌دایره رومی با
سرستون‌هایی که شکلی نعل اسبی ایجاد کرده‌اند.

تعدد بازشوه‌های تالارها

نشان از محیط خوش منظر پیرامون بناها که باغ‌ها و حیاط-باغ‌ها هستند، دارد.

Granada

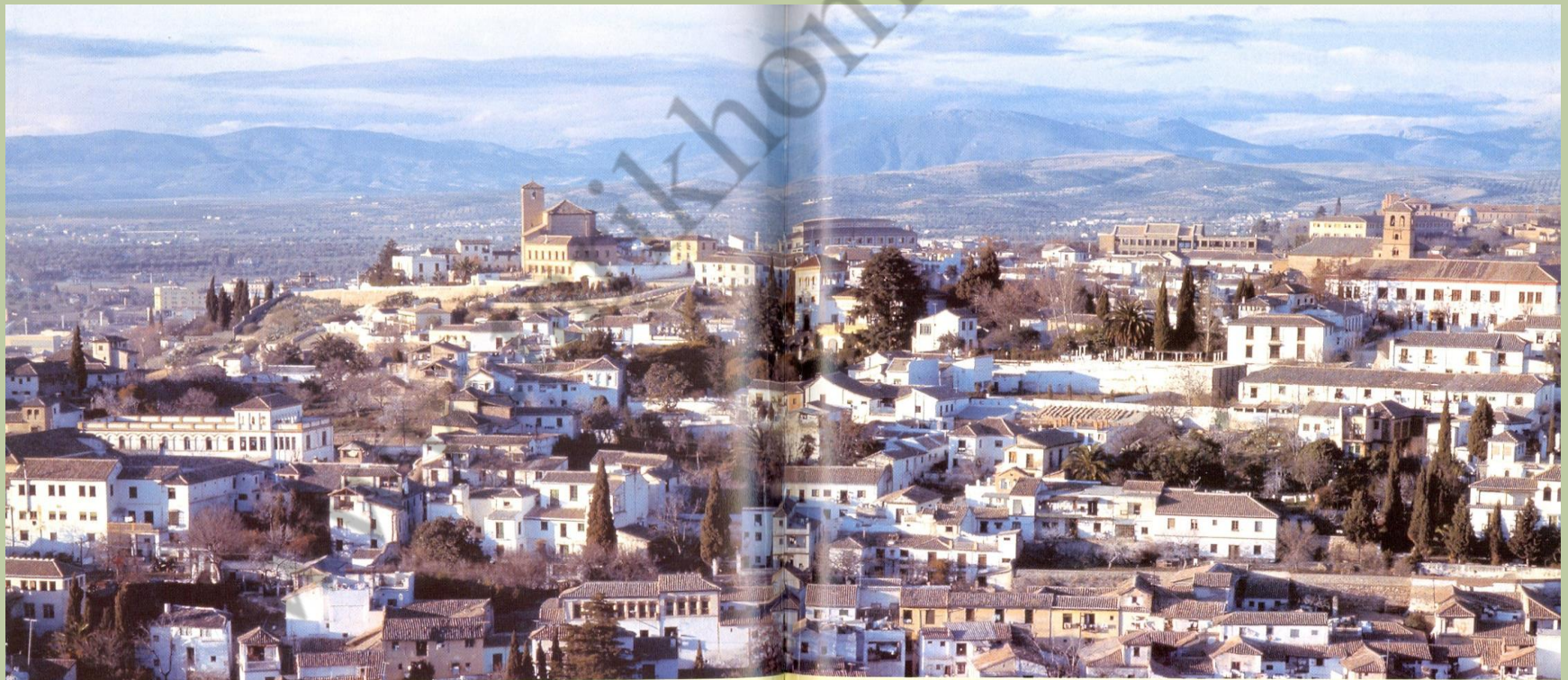
1- Alhambra

2-Albaicin

غرناطه

۱- الحمراء

۲- البایزین

The Province of Granada

غرناطه Granada (اسپانیایی مسلمان از قرن ۱۱ تا ۱۴ میلادی) آخرین دوره حکمرانی مسلمانان در اسپانیا

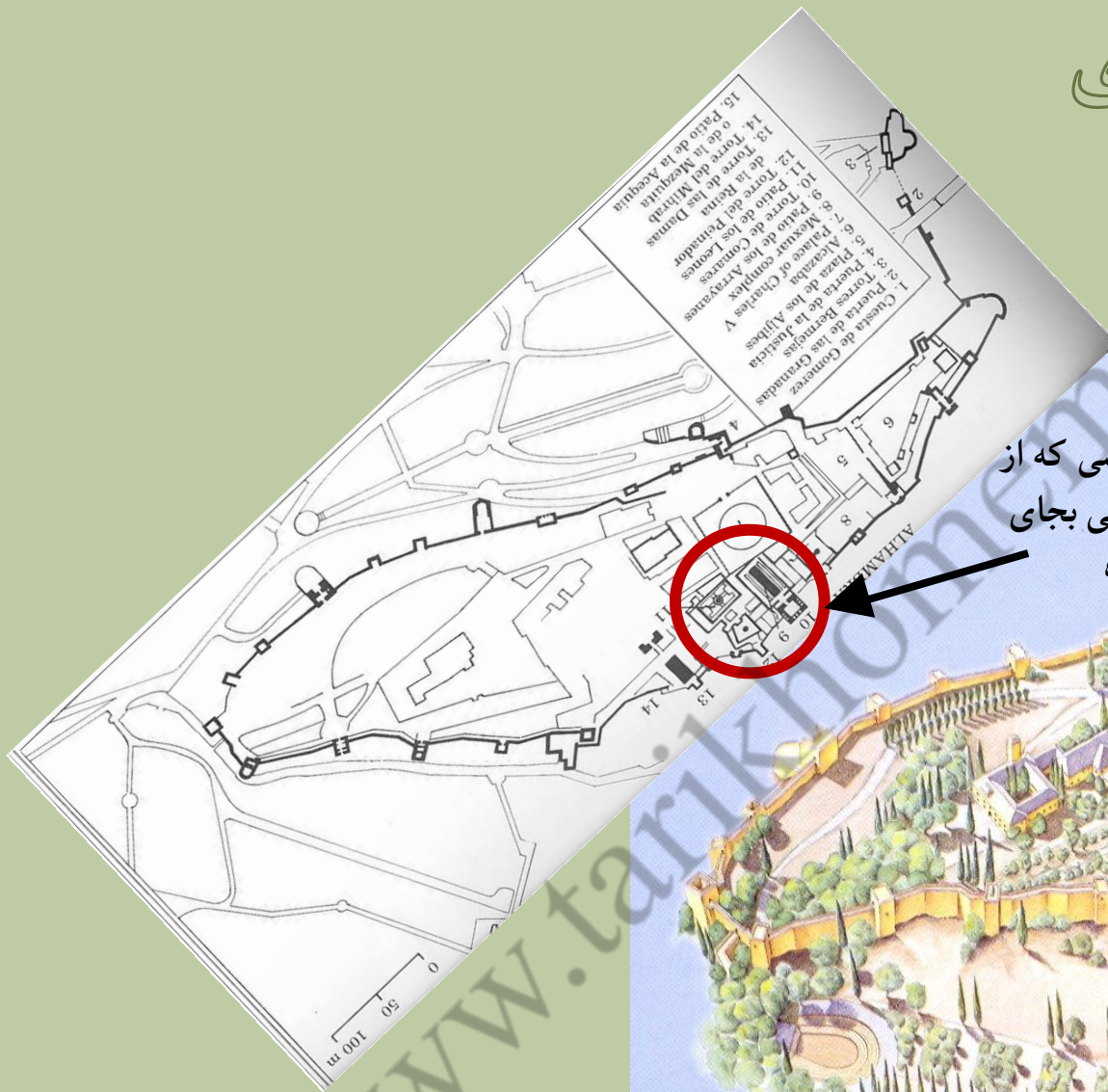
آندلس در ۱۳۰۰ میلادی
با مرکزیت گرانا (غرناطه)
[نقطه سرخ]
و شهر بندر مهم مآلقه

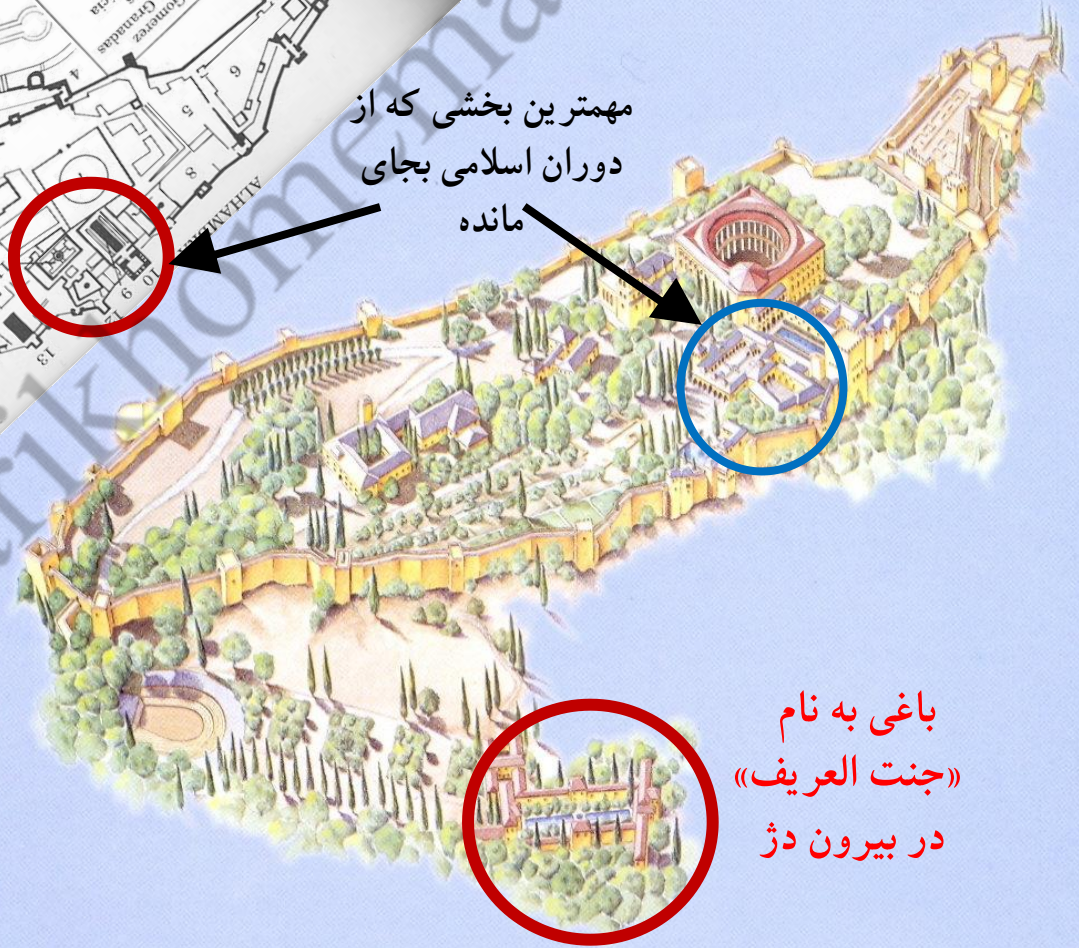
کاخ الحمراء یا آکازار گرانادا (القصر غرناطه)

الحمرا نقشه و بازسازی تصویری آن

مهمترین بخشی که از
دوران اسلامی بجای
مانده

www.tarikhomari.ir

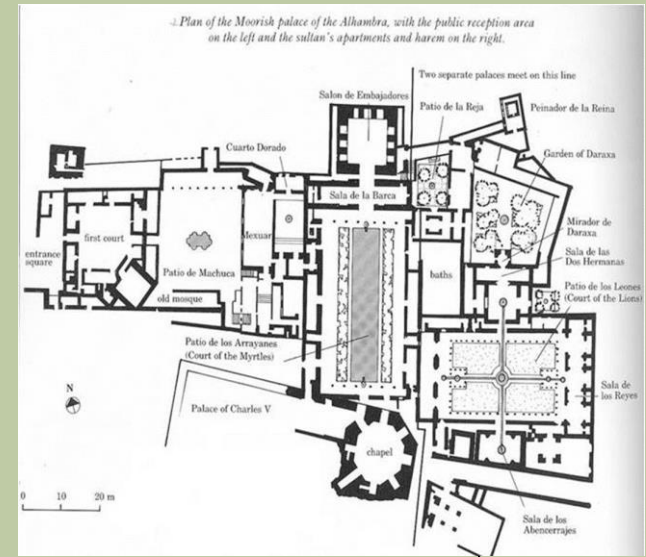
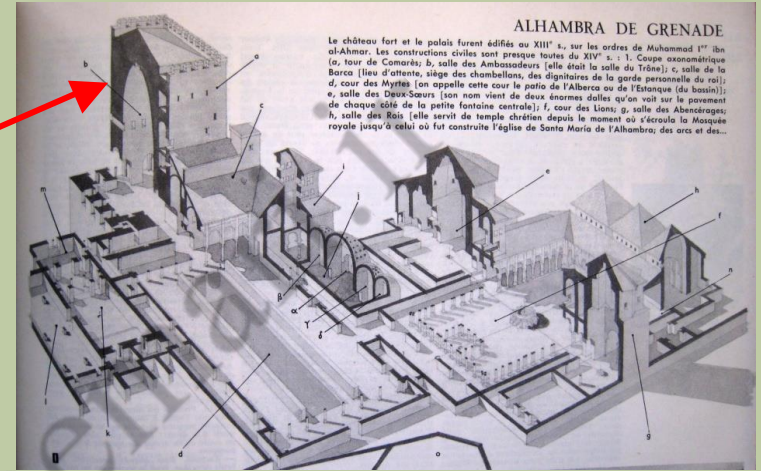
باغ حرم یا «کاخ - باغ بانوان»

حیات درختان مورد

و «میرادور» آن، مشرف بر کل دژ و شهری در پایین دژ

Mirador

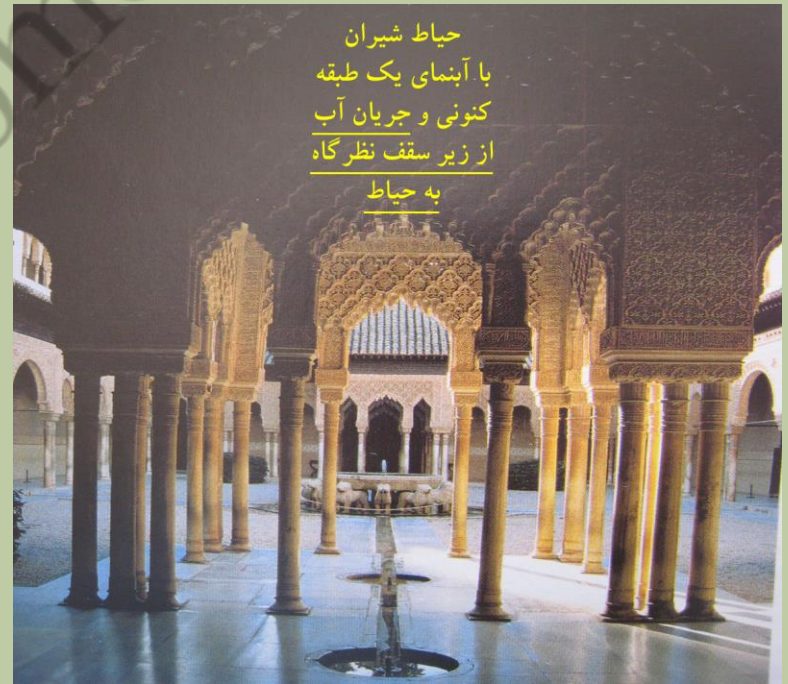

Court of The Myrtles
& Mirador

نمایش آب در حیات درختان مورد با تالار سفرا
و برج میرادور (نظرگاهی در ارتفاع بالا)

«حیات شیران»

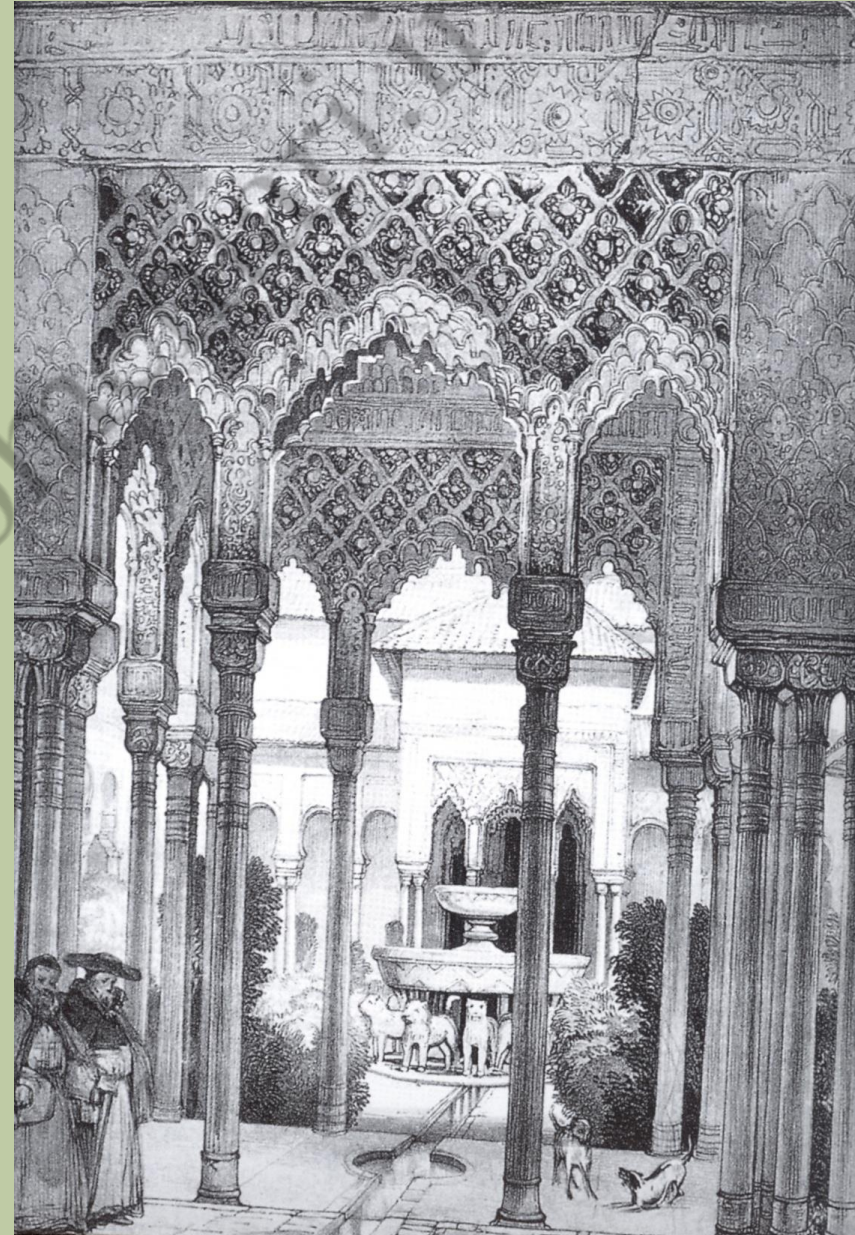
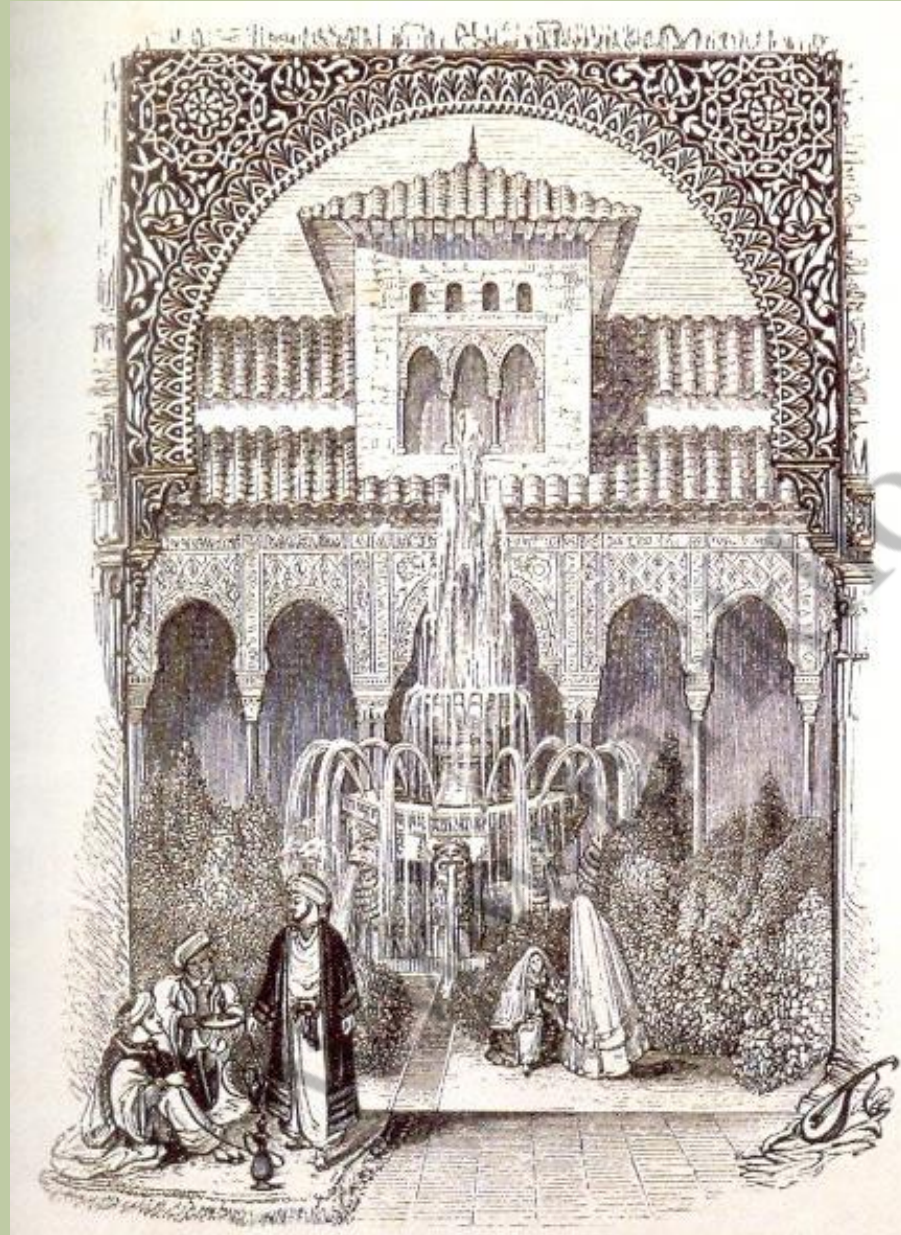
یک پرستیل به شیوه اندلسی با معماری مسلمان مغرب اسلامی
سروهای باغ‌های الحمرا در پشت این حیات دیده می‌شوند.

حیات شیران
با آبنمای یک طبقه
کنونی و جریان آب
از زیر سقف نظرگاه
به حیات

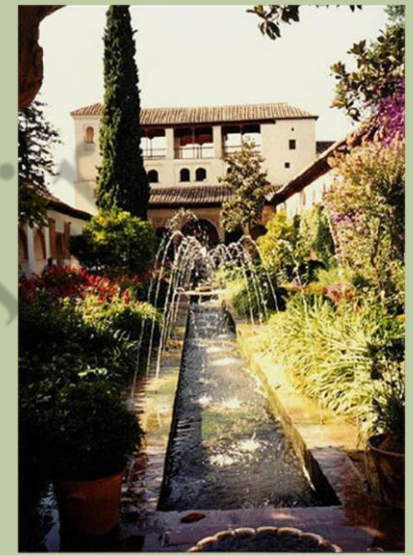
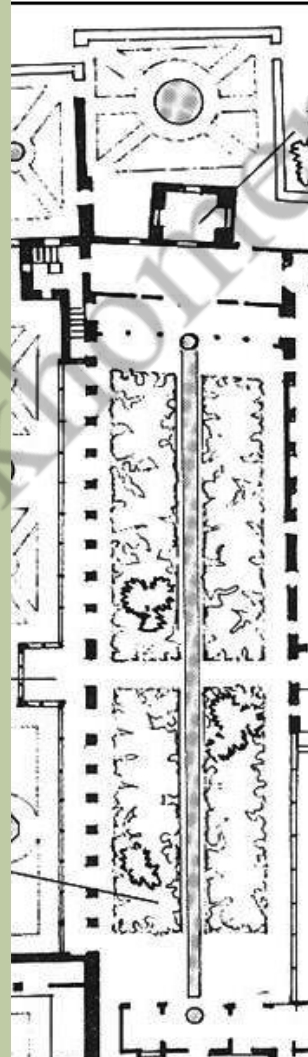
وضعیت امروزی ، با پوشش گیاهی اندک

گراورهای حیاط شیران (نشان از وجود درختچه‌ها در محوطه و آبنمای سه طبقه دارد).

«حیات جویار»

در مقیاس یک حیاط - باغ طویل و بزرگ
یکی دیگر از باغ‌های مجموعه الحمراء که ساختاری مبتنی بر محور آب دارد.

آب در فضا درون

ایده‌های از باغ‌سازی ایرانی

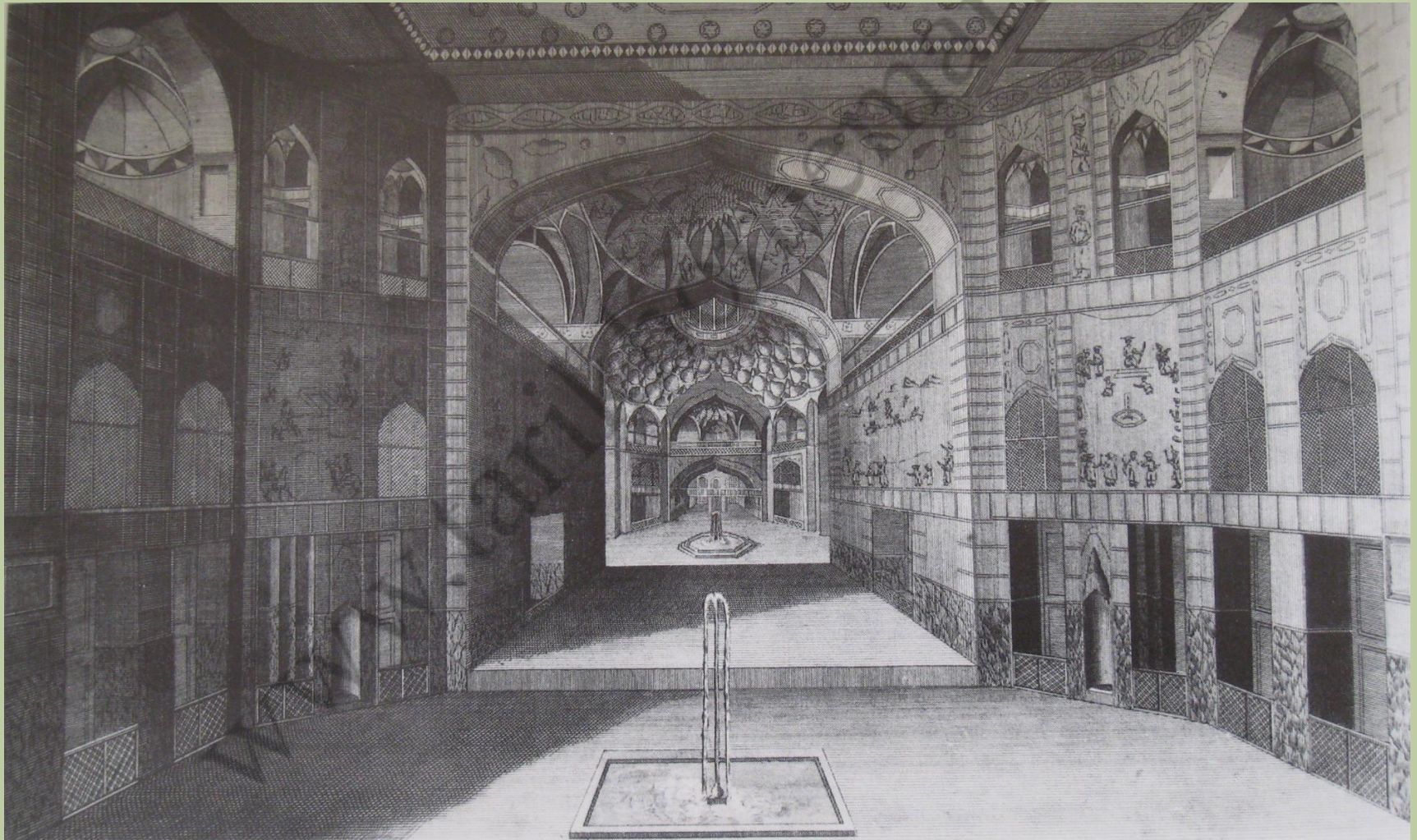
آبنماها در فضای بسته و نیم باز در کاخ‌ها و خانه‌ها

حضور آب در فضای درون نیمه‌باز و روبه حیاط مشابه ایده حوضخانه در ایران

تشابه‌ایده حضور آب در فضاهای درونی نمونه ایرانی: هشت بهشت اصفهان

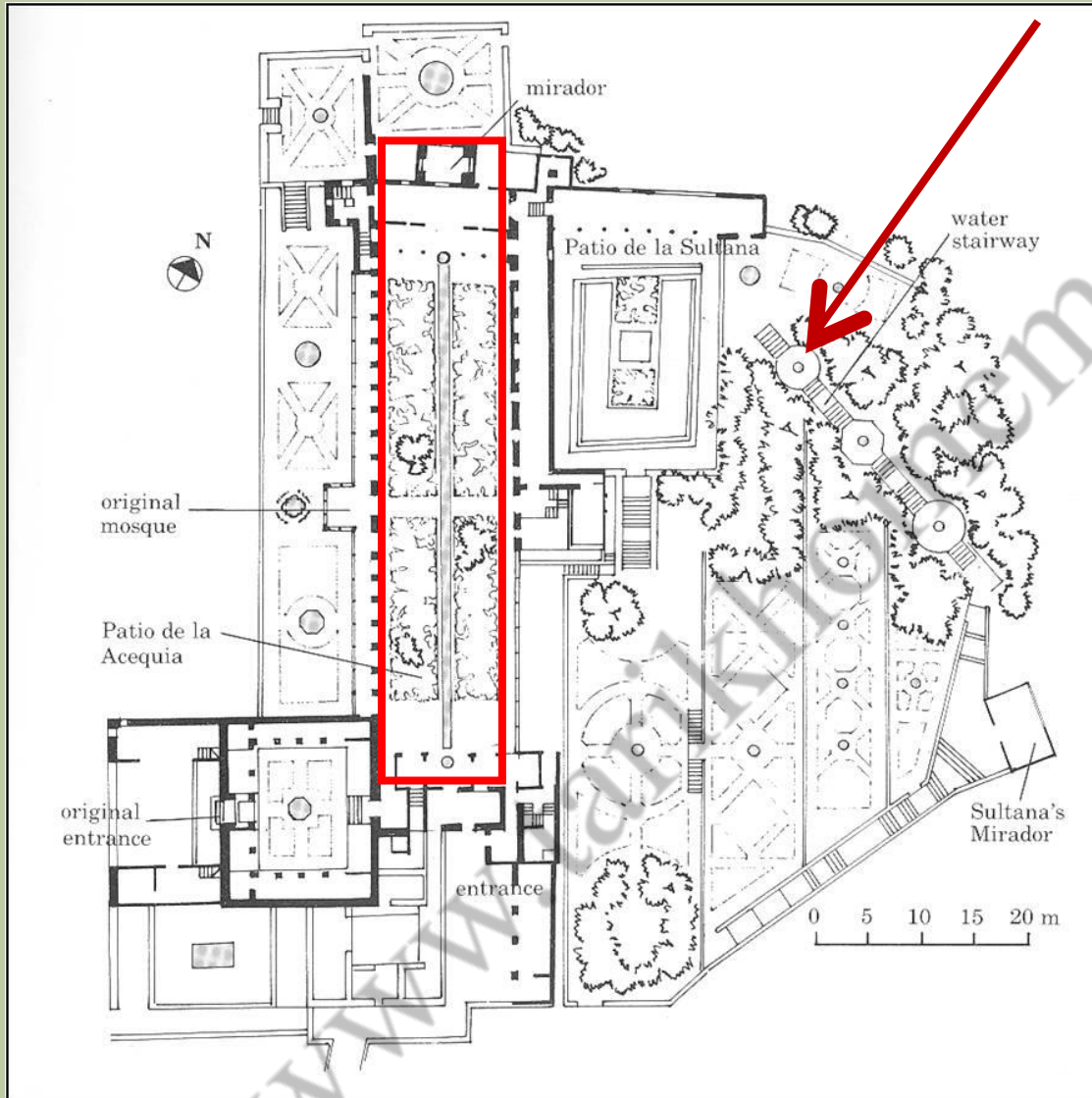

باغ خنرالیف Generalife

در بیرون حصار الحمراء

ساختمان‌های عکس متعلق به محدوده «باغ جویبار» در انتهای دژ الحمراء هستند و «جنت العریف» در پایین دست و در سمت راست قرار دارد، درختان بالای تپه باغ‌های دیگر مجموعه هستند.

«حیات جویبار»

در بالا دست

و

جنت العریف

یا

«خنالیف» در شیب تپه

در گوشه شمال غربی الحمراء و

بیرون حصار و به صورت باغ تخت

است.

ردیف پلکانها معبر اصلی باغ است

که با منظر حوض و فواره‌های

پی در پی یادآور برخی باغ‌های

ایرانی است.

در ارتفاع بالا (سمت چپ تصویر، داخل مستطیل سرخ) «حیات جویبار» و میرادور آن قرار دارد. حیات - باغ‌های متعدد و کوچکتر را در این نقشه می‌بینیم.

مسیر پلکانی خیابان یا معبر اصلی باغ با حوض و فواره‌های متعدد

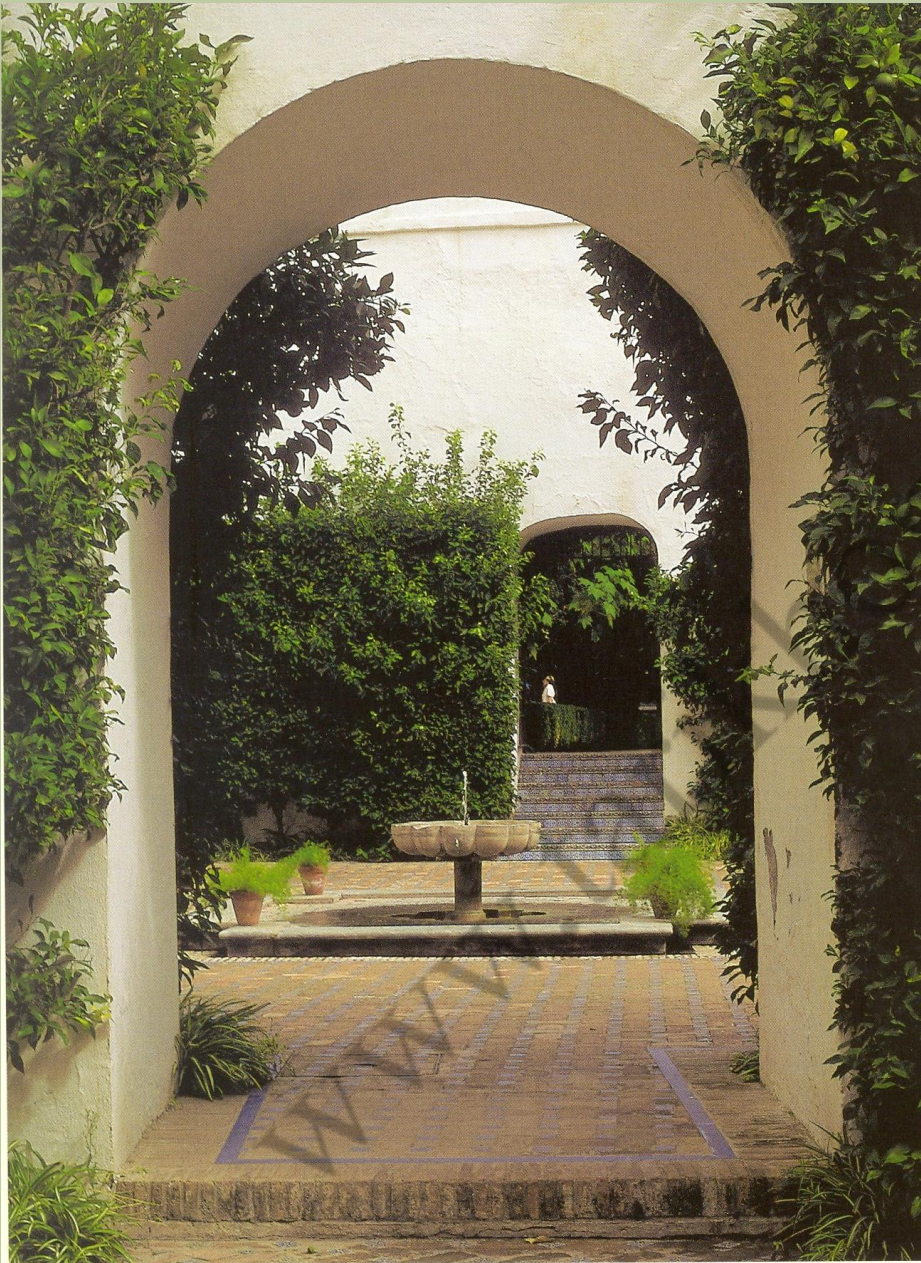
باغ فتح آباد تبریز، شباهت کانسپت فضا سازی خیابان باغ جنت العریف با این باغ

درختان میوه وارداتی از مشرق اسلامی

حیاطها با آبنا یادگار روم باستان
و مصالح آجری و اجزای طرح یاد آور
معماری شرق و مسلمانان است.

درختان میوه و درختچه‌های زینتی و
نحوه آرایش آنها همچنان شرقی است.

جمع‌بندی

اروپائیان متخصصم، دوره درخشان تمدن اسلامی در اندلس را به دوره Moorish Spain (اسپانیای مغربی یا مراکشی) شهرت داده و آثار مسلمانان اندلس را یا نابود کرده و یا بسیار تغییر داده‌اند و آنچه در حوزه باغ‌سازی به جای مانده‌است، صورتی التقاطی دارد که به دشواری می‌توان ریشه‌های ایرانی - اسلامی آن را تشخیص داد یا اثبات کرد.

می‌دانیم که اصولاً باغ ماندگاری کمی دارد و به راحتی می‌توان طرح آن را عوض کرد. در حالی که بناهای باغ‌های دوران اسلامی اندلس، شواهد بهتری برای شناخت دقیق‌تر هنر اسلامی اندلس هستند.

نهایتاً در یافتیم که فهم دقیق چگونگی باغ‌سازی دوران اسلامی اسپانیا نیازمند تحقیق و تحلیل عمیق هم در مصادیق و هم در منابع است. رد پای نفوذ فرهنگ و تمدن ایرانی در اندلس مشخص است.

www.tarikhomemari.ir

پایان

باغ سازی مسلمانان در اندلس
و در مغرب اسلام

(نشانه از تداوم باغ سازی ایران در جهان اسلام)